

Woensdag 6 oktober 1915 – ochtendeditie

Opnieuw: wederopbouw (KVdW)

Brussel, 28 september.

In de laatste dagen is men zich weer druk gaan bezighouden met de wederopbouw van wat in het vaderland verwoest of geschonden is. De bladen schrijven erover; de talrijke comités, die zich met de zaak inlaten, leggen het bewijs af van doeltreffende werkzaamheid; van Duitse als van Belgisch-officiële zijde schijnt men er zich doortastend mee te bemoeien; en zelfs het publiek, dat zich anders om architectuur, laat staan om bouwkundige schoonheid, niet al te zeer gelegen laat, zelfs het publiek lijkt wel mee te willen doen. Zodat het misschien van pas komt, hier samen te vatten wat zoal geschreven, gezegd en gedaan wordt.

Merkwaardig feit: niemand schijnt er nog aan te denken, dat verder verloop der feiten inzake vernielen, verrassingen kan meebrengen, die natuurlijk niemand wenst, maar die, wat en hoe men over de toekomst denkt, vooralsnog geenszins uitgesloten zijn. Duitse als Belgische regering, zij houden zich allebei met even grote gewisheid met heropbouw bezig, al ligt het voor de hand dat samenwerking van beide administraties voorlopig zo niet tot de onmogelijkheden, dan toch niet tot de onmiddellijk waarschijnlijkheden behoort. Althans, ik heb voorlopig niets vernomen van een vergelijk, als dat, door de Entente met het Duits-Belgisch General-Gouvernement tot herneming van de arbeid en economisch herstel van het bezette gebied getroffen. Zou ook voor wederopbouw iets dergelijks op handen zijn? Het ware, geloof ik, voorbarig dit te gaan hopen, alleen maar omdat op het ogenblik niemand met zekerheid over de toekomst beslissen kan.

Tweede feit, dat de opmerkzaamheid vestigt: men schijnt zich allerwege veel meer bezig te houden met, althans men schrijft en spreekt meer over het wederopbouwen, het aanleggen van nieuwe stadswijken op de plaats van vernielde, en wat dies meer, dan dat men zorg draagt voor behoorlijke huisvesting van dezen die onder de omstandigheden huis en have verloren hebben, en voor wie in de nakende winter een ander onderkomen dient ingericht dan krocht en kelder, waar zij nu al genoeg geleden hebben om er niet verder moreel en lichamenlijk in onder te gaan. Of vergis ik mij, en is in deze reeds gedaan al wat gewenst en nodig was? Zijn alle daklozen, ook op het platteland, verzorgd? Zal de winter hun niet te hard vallen? Zo in dit alles werkelijk is voorzien: des te beter. Want het is van groter belang, vermits van dringender nood, dan het herstel van openbare gebouwen, herstel dat, mijns inziens, bij wachten vooralsnog alleen maar kan winnen. Werd voor de daklozen aldus in voldoende mate gezorgd, dan moet dit echter in alle stilte en bescheidenheid zijn gebeurd; veel althans is er niet van uitgelekt; men heeft er voor zover ik weet over gezwegen. Hoofdzaak is dan ook maar dat het geschiedde ... als het maar geschied is.

Het is dan, zoals ik zegde, inzake van heropbouw niet bij schrijven en wrijven gebleven: er zijn daden, die men als een begin van uitvoering kan beschouwen, al moet, en kan, men nu ook niet gaan denken, dat die uitvoering in één-twee-drie voltrokken zal zijn. De eer van de eerste van die daden, komt, als ik mij niet vergis, het gemeentebestuur der stad Dendermonde toe. Ge weet dat Dendermonde een goede elf maanden geleden verschrikkelijk geteisterd werd. Is het, omdat de nood er daardoor te feller drong: de moed ging er blijkbaar niet bij verloren, vermits men een paar maanden geleden reeds niet alleen van wederopbouw sprak, maar de plannen en plattegronden daartoe klaar bleken, en aan de raad tot goedkeuring ervan waren overgelegd. En het schijnt wel dat die

goedkeuring aan de ontwerpen gehecht werd. Of de raad hierin zijn rechten niet te buiten ging? Ik verwijs u naar mijn brief van 4 juli (de vierde onder titel: "Wederopbouw"), waar die rechtskwestie in behandeld wordt. De tegenwoordige rechtstoestand in België verzekert aan de gemeentelijke autonomie zeer verstrekkende prerogatieven. Nu echter zoveel vernield werd, rijst de vraag of het in het algemeen belang niet zou zijn, aan die voorrechten restricties te gaan stellen die, - inzake staatswegenis bv., die toch herzien kan worden, - heel het land ten goede zouden komen, of - inzake esthetiek bv., waar toch ook dient opgepast, - paal en perk zouden stellen aan al te weelderig bloeiende smakeloosheid.

De esthetische zijde van het vraagstuk werd in behandeling genomen te Gent, en het schijnt wel dat Brussel in deze het voorbeeld der stad Gent wil gaan volgen. Gent noch Brussel leden, architectonisch gesproken, onder de oorlog. Daarom juist kon men er zich misschien meer onbevangen met de toekomstige schoonheid van het land bezig houden. Men hield er zich mee bezig, of staat er zich mee bezig te houden, in de vorm van een tentoonstelling; een tentoonstelling niet van alleen maar plattegronden, waar de leek slechts wat lijnen en kleurtjes, en nietszeggende aanduidingen van "verdieping" en "keuken" en "trapzaal" op lezen kan, en die alleen technisch onderlegden kunnen boeien, maar ook en vooral van afgewerkte "maquettes", miniatuurhuisjes die, misschien wat al te snoezig, maar dan toch concreet en precies, tonen hoe het ontworpen gebouw er uit zal zien. Dit worden aldus uitnemende lessen in schoonheid, zeer geschikt om de smaak te louteren en te leiden. Dat men, bij eventuele keuze, de eigenaar, die weer opbouwen gaat, bij deze volkomen vrije wil kan laten: het komt mij voor dat ook hier, met het oog op het gehele stads- of wijkdeel, controle zeer wenselijk is.

Het ligt voor de hand dat de, zo Duitse als Belgische, autoriteiten meer in het bijzonder hun aandacht wijden aan de openbare

gebouwen, waar ze meer rechtstreeks toezicht en zelfs eigendomsrecht op bezitten. Over heropbouw of herstel van deze monumenten heb ik u breedvoerig geschreven in de drie eerste brieven, die ik hier einde juni en aanvang juli aan "Wederopbouw" heb gewijd. Ik zette er de onderscheiden zienswijzen in uiteen van dezen, die hierin bevoegd konden worden geacht, en waagde er opmerkingen bij, die andere bevoegden onderschreven. Onder deze bemerkingsen was het verzet tegen onvoorwaardelijke reconstructie. Ik verklaarde - en ik weet dat velen het hierin met mij eens zijn - meer van een stukgeschoten puin en de evocatieve werking ervan te houden, dan van een wederopbouw, die, hoe streng in stijl ook opgetrokken, er alle waarachtig leven als bij definitie bij zou inboeten. Het weinige nu, dat wij weten van de inzichten der Belgische regering en van het wetsontwerp dat zij heet in zake herbouw te hebben samengesteld is, dat zij van het behoud van enkele bouwvallen "als getuigen van de verschrikking van de oorlog" heeft afgezien. Men ziet dat de Belgische regering zich op een standpunt plaatst, dat niet het esthetische is. - Daar dit laatste ons vooral bezighoudt, kunnen wij meer leren uit de inzichten der Belgisch-Duitsche overheid. Dienaangaande lezen wij in den Tägliche Rundschau, Berlijn, van 20 dezer: „Der Referent für Städtebau und Hochbauwesen in der deutschen Zivilverwaltung Belgiens Karl Rehorst, der verdienstvolle Beigeordnete der Stadt Köln, hat, wie bereits kurz berichtet, auf der Kriegstagung für Denkmalpflege in Brüssel jetzt die künftigen Aufgaben des Städtebaus in Belgien behandelt, denen unsere Verwaltung vorarbeiten will. Die von ihm ausgestellten Leitsätze sind folgende: Oeffentliche oder private Bauten von künstlerischem oder geschichtlichem Werte, die beschädigt oder nur teilweise zerstört sind, werden in den alten Formen wiederhergestellt. Alle öffentlichen und privaten Bauten von künstlerischem oder geschichtlichem Werte, die ganz oder in wesentlichen Teilen zerstört

sind, werden keinesfalls in den alten Formen wieder aufgebaut. Alle Neubauten an Stelle der zerstörten müssen architektonisch anständig sein, in ihrer Formensprache die Zeit ihrer Entstehung erkennen lassen und sich dem Charakter der örtlichen Bauweise nach Möglichkeit anschließen. Von Freilegungen ist grundsätzlich Abstand zu nehmen. Bei der in Belgien herrschenden Altertümelei fällt der Bauberatung die nicht ganz leichte Aufgabe zu, hier Wandel zu schaffen, damit vor allem die Harmonie der Stadtbilder als obersten Grundsatz zur Geltung kommt. Da grundsätzlich Belgische Architekten die Bauaufgaben in Belgien lösen sollen, muss, wie Professor Dr. Paul Schumann in der Kunstchronik mitteilt, die Bauberatung mit allem Nachdruck durchgeführt werden, soll anders nicht die Zukunft für alle missglückten Kunstleistungen Belgischer Architekten zu Stelle der im Kriege zerstörten alten Bauten den deutschen „Barbarismus“ verantwortlich machen.

Rehorst beschäftigte sich dann noch mit der Frage, wie bei der Wiedereinrichtung der Wohnstätten neuer Hausrat geschafft und daher vielleicht die alte Handwerkskunst wieder belebt und gefördert werden könne. Der General-Gouverneur Exzellenz Freiherr von Bissing erklärte zum Schluss bei der Besprechung des Vortrages sich mit Rehorsts Plänen einverstanden.“

Zonder verder op de inzichten van de heer Rehorst en hun wenselijkheid in te gaan, kan ik sluiten op een nogal grappig gevalletje. Ge weet dat de “Zivilverwaltung” van het Duits beheer over België geruime tijd geleden al Geheimrat Bode belastte met een inventarisering van de schade die aan de Belgische monumenten werd toegebracht. Na hem schijnt prof. Gurlitt met zijn studenten uit Dresden naar hier over te willen komen om na te gaan hoe alles weer in orde kon worden gebracht. Er was verder Baurat Rehorst van wie ge hierboven leest, en die een officiële opdracht had. En er moet eindelijk een “Kommission Deutscher Architekten” zijn, die eveneens

inzake wederopbouw van België betrokken is. Die “Kommission” moet echter, naar de Tägliche Rundschau van 16 September jl. ons vertelt, geheel buiten het “Verband Deutschland Architekten- und Ingenieursvereine” en de “Bund Deutscher Architekten” gekozen zijn, hetgeen “lebhaftige Misztimmung” in beide lichamen tengevolge heeft gehad, daar zij vroeger bij het heropbouwen van Oost-Pruisen wel tot medewerking werden uitgenodigd. De maatregel van de Belgisch-Duitsche gouverneur-generaal bevalt hun derhalve niet. De heren schijnen er echter bij te vergeten dat Oost-Pruisen in Duitsland ligt, en België vooralsnog ... in België, waar toch ook architecten zijn, en niet zonder enige Belgische bevoegdheid en ervaring, wat baron von Bissing erkent.

De Belgische generale staf publiceert het volgende communiqué van 4 oktober: Onze stellingen in de omtrek van Diksmuide werden buitengewoon hevig gebombardeerd. Een zwakke aanval van infanterie is gemakkelijk afgeslagen.

Kiekjes uit Brussel (KVdW).

Avondschemering

27 September.

Wij vernemen uit goede bron, dat zelfs de oude Homerus wel eens placht te dutten. – “Een slecht voorbeeld”, broemt de schrandere lezer, die bij deze aanvang meent dat ik hem ditmaal met een verhaal van dommel of droom, of zelfs van een der nachtmerries, die wij in deze beroerde tijden permanent op stal hebben gekregen, in slaap wil trachten te wiegen. De schrandere lezer vergist zich echter, en kan dus zijn gebrom voor een betere gelegenheid opbergen. Zo Homerus hier als excuus wordt genoemd, het is omdat wij, dagbladcorrespondenten uit oorlogvoerende landen, nog heel wat

betere redenen hebben, zo niet te dutten, dan toch tot een meer verslachte houding te komen, dan de oudvaderlijke Helleense dichter die bezat. Vooral als in dat oorlogvoerend land zo goed als geen oorlog gevoerd wordt (ik laat de twee laatste, wel wat opfrissende, dagen buiten kwestie); vooral als men er meer dan ooit de waarheid van het spreekwoord van de boog, die zo lang gespannen staat tot hij breekt, aan den lijve ondergaat.

Onze zenuwen hebben maanden lang zo gespannen gestaan, dat zij nu niet veel meer waard zijn dan een uitgeplozen pees. En trouwens - om met beeldspraak voort te gaan - leven wij niet als een, niet veel meer dan smeulend, vuur, dat met zware molenstenen is toegedekt! Nu en dan een genster: dan springen wij, journalisten, erop, opdat onze geest er van verwarmd zou worden. Doorgaans echter: anders niet dan die druk, die stenen druk van alle zijden tegelijk ... Ik verwed er een duikboot op, dat Homerus er bij gedut zou hebben. Ik, voor mijn part, en bij gebrek aan beters, ik neem mijn kiektoestel mee, en ga over straat wandelen, - de straat waar de vroege avond over zakt; zodat ik, zelf volkomen kunstloos, bij kunstlicht zal hebben te opereren ...

Einde september, en invallende avond. - Het pleegt in gewone tijd (o, deze tegenwoordige tijd is in Brussel helemaal niet buitengewoon, - maar ik verkies toch de vroegere gewoonheid), het pleegt in gewone tijd een der aangenaamste seizoenen van het jaar te zijn: een rozige schemering gaat naar de hemel staalblauw opkoepelen; op straat, waar nog even de zoelte, de zoete weemoedige zoelte van de nazomer hangt, voelt men reeds boven zijn hoofd de avondzefiers ontwaakt; het is er gezellig druk langs de witgloeiende winkelramen; aldoor maar ontmoet men frisse rozige gezichtjes, door een prikkelende koude, die huiverig invalt; iets als een voorjaarsstemming (ge weet er trouwens alles van) met een rillige verwittiging dat het te mooi is om lang te zullen duren. - "Pour

quelques jours seulement”, gelijk het bij seizoenuitverkoop luidt in de grote magazijnen. En waar men dan ook gretig gebruik van maakt.

Dit jaar echter ... wel, het wordt hier ditmaal geen naargeestige tegenstelling, en dat dankt ge aan mijn oppermachtige liefde voor de waarheid. Geen tegenstelling ditmaal. Geen tegenstelling, - omdat het dit jaar nu eenmaal precies als vorige jaren is. En dat zou ik kunnen bewijzen. Niet langer dan gisterenavond bijvoorbeeld, toen ik ...

Maar laat ik u, - omdat ik niet voor sentimenteel wil worden gehouden, - laat ik u tussen haakjes vertellen, dat de stedelijk avondlijke najaarsverlokking op mij lang niet meer zo diep inwerkt, als dit het geval was in mijn jeugd. Of liever, ik reageer er anders op; zij wekt in mij iets dat nog geen vrees is, maar toch wat meer al dan schuwheid. Wat is het, dat mij tegen de verlokking weigerachtig maakt, en schuchter ook? Dat zij aan opbeurende, gezonde jeugd herinnert? Of juist dat zij er alleen de schijn van is, weer maar een schijn? ... O, ik kan mij met schijn heel goed tevreden stellen, ... als de desillusie maar niet te hard, niet te wreed, niet ... te weinig voorbereid is. Ik heb al heel wat desillusies gekend: de gewoonte ervan maakt mij echter iedere nieuwe ontgoocheling te pijnlijker. Hebt gij u ooit twee kiezen in één consultatie laten uittrekken? Probeer het maar eens: bij de tweede tand doet het altijd veel meer pijn dan bij de eerste ...

Maar daar komt het in deze eigenlijk niet op aan: ik wilde u alleen vertellen dat ik, zij het dan ook buiten de belofte van de bekoring die ik ervan verwachten kon, en misschien alleen omdat ik mij thuis verveelde, gisterenavond over straat ben gaan lopen, bij schemeravond; dat ik erbij ondervinden mocht dat deze avond maar heel weinig verschilde van een dergelijke avond vóór twee jaar (één jaar geleden was het eenvoudig afschuwelijk); en dat ik daarenboven

- reden van dit mijn briefje - mocht meemaken één van die kleine opfrissende, opwekkende, opfleurende gebeurtenisjes, schokjes, opschrikkingetjes, een der “petites secousses” gelijk Barrès zou zeggen, die, vroeger onaanzienlijk en het vermelden niet waard, thans als de prikkel zijn, de kamferoelieinspuiting, die ons Brussels hart, of beter het hart van Brussel, weer eens doen voelen, dat het in elk geval nog leeft, en zelfs opgewekt kan kloppen ...

Ik liep dus tussen de drukke mensenmassa met de blinkende blikken, de roezemoezende massa der avondwandelaars en vrijgekomen kantoorklerken en naaistertjes, van de hoge stad naar de lage toe. De winkeluitstallingen, vóór de zwarte drommen nieuwsgierigen, fonkelden hels verlokkelijk. Zodat zelfs ik mij aantrekken liet tot aanschouwen, - en beschouwen. Ik zag de nieuwe wintertoiletten: kort, doorgaans zeer eenvoudig manteltje op de zeer wijden klok- of plooirok, niet langer vooral dan tot aan de enkels, en liefst wat korter nog. Aan 't hoofdeinde, als deksel, een scheef dessertbordje op het vertrokken haar omgekeerd. Aan het voeteneind, heel hoge, grijze gemsleren laarsjes. Zodat deze winter onze dames zowaar gekleed zullen lopen, en het nu reeds doen, als de schonen der laatste jaren van het tweede keizerrijk, onder Napoleon le Petit. Symbolische verwittiging? Het ging het onderwerp van mijn beschouwing worden, als mijn aandacht getrokken werd door iets, dat maar al te zeer bedoelde symbool te zijn, en het was op gruwelijke wijze! een lap in het gloeilicht, een vuilrode lap als gedoopt in ronnend bloed; daarop in grote letters de afkondiging: “Teinte nouvelle: ma Jeannette”. Gij weet dat voor den Fransche “poilu” “Jeannette” de naam van zijn bajonet is ...

Deze, nogal smakeloze en vals heldhaftige, herinnering aan de heersende toestanden dompelde mij in mijmerij: en blijkbaar niet mij alleen: daar stonden, vóór dat schitterende raam en die bloedrode lap, wel dertig mensen als verslagen. - Als daar opeens, vlakbij scheen

het wel, luid gebel ons aan onze meer of minder verontwaardigde overpeinzing ontruikt: een gerinkel, neen een regelmatig noodgeklep dat ons zowaar een hele tijd naar het verleden toe verplaatst. Want wij kennen het, dat gebel, al hebben wij het in tijden niet gehoord: het is de verre maar vlug naderende autowagen van de brandweer, gevolgd door heel het stel van spuiten en slangen en ladders, bij koortsig gedoe van de mannetjes onder de koperen helm, die als apen aan de wagen hangen; er zich bovenop aan vasthaken; hem achterna lopen om er zich, met hun luide en zware laarzen, in logge acrobatie wippend aan vast te klampen. - Weldra heeft de politie, bij al haar waardigheid toch wel wat verbijsterd, het met de menigte druk. Want de Brusselaar houdt nu eenmaal van een mooie brand: hebben wij in deze niet de steeds bij elke passende gelegenheid oplevende herinnering voor ogen aan de vuurkolk waar de helft van onze wereldtentoonstelling van 1910 in opging? - Weldra zijn alle winkeluitstallingen dan ook verlaten: heel de volle straat loopt de brandweer na, de Warmoesberg af, het Postgebouw langs, aangedikt door de cafébezoekers, die, bij 't schelgerinkel, buiten zijn gekomen en meelopen.

“Waar mag het zijn” is de hijgende vraag.

“Bij Tietz!!” luidt het.

En ja: dat belooft prachtig te worden! Stel u voor het hele enorme warenhuis één gloeiende oven, een opwarreling van vlammen en rook! En zowaar: men ruikt de brand reeds: de bittere geur van smeulend hout die bij de keel grijpt; en men is de verrassing gretig dankbaar; en er zijn er zelfs die zich in de handen wrijven, omdat zij misschien wel aan Tietz een hekel hebben. Men loopt maar, men loopt ... tot daar, als een reusachtige desillusie, de stoomspuit alweer in omgekeerde richting naderend klepelklept. Zij doet als altijd, en ook bij de terugtocht, heel druk, die stoomspuit. Weer rijdt ze, even

razerig vlug en luidruchtig, voorbij; nog heeft niet iedereen, zelfs niet op bekwame afstand, het oord van het onheil vermogen te naderen, of met het onheil is het al gedaan. Het was niet meer geweest dan een schouwbrand in een klein cafétje: een flauwe grap, en een geweldige ontgoocheling. Maar die onze zenuwen eens flink heeft opgezweept. Want denk eens aan: Sedert heel de tijd der bezetting is geen enkele brand in Brussel uitgebroken! In den beginne werd het immers door de Duitse overheid gestraft of zou het althans met een kwaad oog worden gezien. – “En dan”, verklaart iemand van het groepje, dat voor het cafétje, misschien in afwachting van meer, te wachten staat: “en dan, de verzekeringsmaatschappijen betalen de schade niet meer uit!” ...

Wij gaan verder, werkelijk opgefrist. En het volk blijkt dit ook te zijn. Want aan de halte, waar ik mijn tram afwacht bij de gewone kring der krantenverkopers: Kromme Luppe met zijn stenen pijpje, kuiten-Marie met het rode sprietvlechtje en de Turkse sikkelloorbellen, het bedelblikkende weduwtje, en de uitgestreken Hollandse juffrouw, die “De Prins” tegen de boezem van haar waterproof aandrukt; - aan de halte waar de sjofele schooljeugd uitbundig het nieuwe spelletje uitoefent van trambiljetten inzamelen voor krijgsgevangenen: “kreig ik a biljetteke, kreig ik a biljetteke, menier?” - in de menigte der huiswaarts kerenden gaat het opgewonden: “Hebt ge de brand gezien?” En ieder lijkt wel blij omdat er eindelijk, na maanden, iets gebeurd is ... al liep het op een ontgoocheling uit.

Woensdag 6 oktober 1915 – avondeditie

Geïnterneerden.

De hogeschool voor geïnterneerden te Amersfoort wordt, naar Het Vaderland meldt, opgeheven. De technische studenten zijn reeds vertrokken naar Delft, de anderen gaan naar de universiteit te Utrecht, de handelshogeschool te Rotterdam of de landbouwschool te Wageningen.

Belgische vluchtelingen.

Heden was het een jaar geleden, dat de eerste Belgische vluchtelingen te Haarlem aankwamen. Namens een delegatie van de Belgen, die thans nog te Haarlem vertoeven, heeft de heer H. De Brabander het Haarlemse comité voor de Belgische vluchtelingen toegesproken, onder aanbieding van een plaat, vervaardigd door de koperdrijver A. H. Bellens, als een blijvend bewijs van sympathie en dankbaarheid.

De plaat stelt een gewonde krijgsman voor, neerliggend op het slagveld, met een liefdezuster geknield naast zich, die hem laaft. De plaat is gevat in een eikenhouten lijst, waarop in een koperen plaatje een opdracht is gegraveerd.

Bij de plaat is een album gevoegd.

De heer H. Stinis aanvaardde het geschenk namens het comité.

Landkaarten in België.

Naar wij in Belgische bladen lezen, heeft generaal von Bissing, de Duitse gouverneur-generaal in België, de volgende verordening uitgevaardigd:

Art. 1. Het vervaardigen van allerhande landkaarten die België, Duitsland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk-Hongarije, Rusland, Servië of Turkije of gedeelten van deze landen, naar de maatstaf van 1:100.000

of minder weergeven en het vervaardigen van verheven kaarten naar welke maatstaf ook van deze landen wordt verboden.

Art. 2. Alle groot- en kleinhandel, evenals alle van de hand doen tegen geld of niet of afstaan van zulke kaarten en de daartoe nodige platen enz. aan derden is verboden. Dit verbod slaat niet alleen op kaarten en platen enz. in boekenwinkels, drukkerijen en dergelijke winkels, maar ook op kaarten en platen enz. die in het bezit zijn van bijzondere personen.

Art. 3. Alle in boekwinkels, drukkerijen en dergelijke winkels voorhanden kaarten en platen enz. der onder art. 1 vermelde soort worden hierbij aangeslagen.

Art. 4. Allen die aan het hoofd staan van boekenwinkels, drukkerijen en dergelijke winkels, die zich met het vervaardigen of verkopen van kaarten bezig houden, moeten vóór 15 oktober 1915 de plaatselijk bevoegde gouverneur of Kreischef onder aanduiding van aard en aantal aangeven, welke onder de beslaglegging vallende kaarten en platen enz. enz. zij in hun bezit hebben. Deze zullen door de krijgsoverheid onder zegel gelegd en bewaard worden.

Art. 5. Wie het verbod onder art. 1 en 2 overtreedt, of wie de onder art. 4 opgelegde aangifte met opzet of uit nalatigheid niet tijdig of onnauwkeurig doet, wordt met ten hoogste 10.000 mark of met een week tot een jaar gevangenis bestraft, bijaldien niet volgens andere wetten een hogere straf bepaald wordt. Naast de geld- en lijfstraf kan ook tot het aanslaan van kaarten en platen enz. enz. overgegaan worden.

Art. 6. Bevoegd zijn de krijgsrechtbanken en krijgsoverheden.